

Thực trạng dạy học bài Luyện thanh cho học sinh thanh nhạc hệ trung cấp Khoa Nghệ thuật, Trường Đại học Hạ Long

Nguyễn Thị Loan*

*ThS. Khoa Nghệ thuật, Trường Đại học Hạ Long

Received: 24/4/2023; Accepted: 27/4/2023; Published: 4/5/2023

Abstract: Faculty of Arts, Ha Long University is a faculty that trains different arts majors, including Vocal music at both College and Intermediate levels. In recent years, Vocal training has made great progress, the quality of training has been gradually improved, and many students have won prizes in competitions.

Keywords: Vocal music department, intermediate level, students, students of the Faculty of Arts, Ha Long University

1. Đặt vấn đề

Trong chương trình giảng dạy bộ môn Thanh nhạc, hệ Trung cấp chuyên ngành Thanh nhạc, bài Luyện thanh (còn gọi là Vocalise) chiếm một vị trí quan trọng trong chương trình học tập của HS (HS). Vocalise là các bài tập có giai điệu, phần đệm hoàn chỉnh, không có lời ca, dùng để luyện tập, phát triển giọng hát đạt được những yêu cầu kỹ thuật khác nhau. Bài tập vocalise có vai trò là cầu nối giữa bài tập mẫu câu với tác phẩm thanh nhạc, giúp người học hoàn thiện các kỹ năng ca hát, góp phần quan trọng vào việc thể hiện sắc thái tinh cảm và nội dung tác phẩm. Chính vì vậy, việc giảng dạy các bài vocalise luôn phải được bắt đầu ngay từ khi HS mới tiếp cận với bộ môn Thanh nhạc. Đặc biệt, người học hát đều phải được luyện tập những bài luyện thanh theo một hệ thống kỹ thuật hát từ dễ đến khó về giai điệu, tiết tấu, tốc độ, các quãng, chuyển điệu,... có cấu trúc từ ngắn tới dài, từ đơn giản đến phức tạp. Khi học bài Luyện thanh, HS thường sử dụng nguyên âm a, i, ô, ê kết hợp với các phụ âm m, n, l để hỗ trợ việc phát âm tích cực. Ngoài ra, khi tập bài Luyện thanh, người học có thể hát bằng tên nốt nhạc đối với những bài có tốc độ chậm, nốt nhạc có trường độ dài.

Khoa Nghệ thuật, Trường Đại học Hạ Long là khoa đào tạo các chuyên ngành nghệ thuật khác nhau trong đó có ngành Thanh nhạc ở hai trình độ Cao đẳng và Trung cấp. Trong những năm qua, công tác đào tạo Thanh nhạc đã có nhiều tiến bộ, chất lượng đào tạo được dần nâng lên, đã có nhiều HS đạt giải trong các cuộc thi. Tuy nhiên vẫn còn bộc lộ một số bất cập trong giảng dạy, nhất là các bài vocalise. Vấn đề này cũng được nghiên cứu ở nhiều trường có đào tạo Thanh nhạc nhưng ở khoa Nghệ thuật, Trường

ĐHHL chưa được nghiên cứu cụ thể. Trong khuôn khổ bài báo này, tác giả sẽ trình bày *Thực trạng dạy học các bài Vocalise cho HS Trung cấp Thanh nhạc ở khoa Nghệ thuật, Trường ĐHHL.*

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thực trạng dạy học các bài luyện thanh cho HS Trung cấp Thanh nhạc ở Khoa Nghệ thuật, Trường ĐHHL

2.1.1. Thực trạng giảng dạy các bài luyện thanh ở Khoa Nghệ thuật, Trường ĐHHL

Khoa Nghệ thuật trực thuộc Trường ĐHHL đào tạo đa chuyên ngành như: Thanh nhạc, Nhạc cụ truyền thống, Nhạc cụ phương Tây, Múa và Hội họa. Thanh nhạc là một tổ bộ môn đào tạo chuyên ngành, với 100% các GV có trình độ Thạc sĩ chuyên ngành. Với lòng yêu nghề, trong những năm qua, khoa Nghệ thuật đã đào tạo ra nhiều HS, SV thành danh phục vụ cho nền nghệ thuật nước nhà. Từ nội dung, chương trình giảng dạy, GV đã trang bị cho người học những kiến thức, kỹ năng ca hát qua các dạng bài tập: Bài tập Luyện thanh (Vocalise), ca khúc Việt Nam (VN), romance, aria,... GV đã khai thác tốt những điểm mạnh của người học và rất thành công trong giảng dạy ca khúc VN và nước ngoài, đồng thời tìm tòi, khắc phục những hạn chế mà người học hay mắc phải trong bài tập Vocalise. Tuy nhiên, do đặc trưng của thể loại bài tập này chỉ có giai điệu, không có lời ca, lại được thực hiện bằng các nguyên âm giống như các mẫu luyện thanh nên một số GV thường tập trung nhiều hơn vào các ca khúc VN và nước ngoài, vì vậy kết quả học tập thể loại này của HS chưa được tốt.

2.1.2. Thực trạng chọn bài

Để HS học tập tốt thể loại bài tập này thì việc lựa

chọn bài phù hợp với tầm cỡ âm vực của HS là điều rất quan trọng. Âm vực của giọng hát chính là giới hạn từ nốt thấp nhất đến nốt cao nhất của giọng. Đối với các em HS Trung cấp Thanh nhạc, đầu vào của các em nữ từ 15 tuổi, nam 16 tuổi. Ở lứa tuổi này, các em đang phát triển cả về thể chất và tâm, sinh lý. giọng nói và giọng hát của các em chưa thực sự ổn định cả về âm vực, chất giọng và sức biểu cảm. Với đối tượng này, khi giảng dạy, hầu hết các GV đều bám sát chương trình, tài liệu giảng dạy cho từng năm học nên cũng thuận lợi cho HS trong việc tiếp thu kiến thức, kỹ năng mà GV truyền tải. Tuy nhiên, đôi khi GV thấy HS có chút thuận lợi trong việc thể hiện tác phẩm nên đã giao những bài âm vực rộng hơn so với âm vực của giọng hát. Do âm vực của bài rộng hơn so với âm vực của giọng hát nên khi HS hát những nốt trên cao còn bị căng thẳng, âm thanh bị cứng, thiếu tính mềm mại và gặp khó khăn khi biểu cảm. Khi hát những nốt thấp, âm thanh chưa nét, còn bị mờ và xin.

Để người học tiếp thu được kiến thức, kỹ năng thì việc chọn bài phù hợp với năng lực của HS là điều rất quan trọng. Trong giáo trình, tài liệu giảng dạy cho đối tượng trung cấp, các bài tập luyện thanh đã được sắp xếp theo thứ tự từ dễ đến khó, cấu trúc từ ngắn đến dài nên rất thuận lợi cho GV khi giao bài tập cho HS. Hầu hết các GV đều giao bài cho HS theo thứ tự các bài trong giáo trình, tài liệu giảng dạy như đã quy định. Tuy nhiên, đôi khi do muốn HS mau tiến bộ, GV đã chọn và giao cho HS bài khó hơn, không theo thứ tự được sắp xếp trong giáo trình, tài liệu. Ví dụ: Đối với HS năm thứ nhất, ở học kỳ 1, giáo trình quy định học từ bài luyện thanh số 01 và 02 của tác giả Concone để làm quen với dạng bài tập này cũng như tiếp cận với những kiến thức ban đầu của bộ môn như: hơi thở, khẩu hình và đặt âm thanh. Tuy nhiên, bài 1 và 2 có cấu trúc ngắn, giai điệu đơn giản nên GV đã bỏ qua bài đó và lựa chọn bài tập số 03, có cấu trúc dài hơn, âm vực rộng, giai điệu ít bình ổn, có nhiều bước nhảy quãng 5,6 cho HS tập luyện.

Khi học thanh nhạc, ngoài việc tiếp thu kiến thức bộ môn, rèn luyện các kỹ năng ca hát, người học còn phải tập luyện một số kỹ thuật hát việc để vận dụng vào hiện tình cảm sắc thái, nội dung tác phẩm được hay hơn. Trong thanh nhạc có nhiều loại kỹ thuật hát như: Cantilena (hát liền giọng), staccato (hát âm nảy), passage (hát lướt nhanh), Diminuendo - crecendo (hát từ nhỏ ra to và ngược lại),... Các kỹ thuật hát này được sắp xếp theo thứ tự của bốn năm học, từ dễ đến khó. Ở năm thứ nhất, HS sẽ học

kỹ thuật Cantilena (hát liền giọng) để tập luyện cho giọng hát có tính nhẹ nhàng, mềm mại, có cảm xúc. Với kỹ thuật này sẽ giúp HS thực hiện được những bài tập luyện thanh và những ca khúc có tính chất mềm mại, nhẹ nhàng, tình cảm rất phù hợp cho người mới học hát. Tuy nhiên, đôi khi giáo viên tham kiến thức và kỳ vọng ở HS nhiều nên đã cho các em tập bài luyện thanh trong đó có cả kỹ thuật staccato (hát âm nảy) mà đáng ra HS sẽ học trong năm thứ hai.

2.1.2. Phương pháp giảng dạy

Thanh nhạc là một bộ môn thực hành rèn luyện các kỹ năng, các thói quen đúng trong ca hát. Hiện nay, các GV bộ môn đều sử dụng phương pháp thuyết trình, thị phạm và thuyết trình kết hợp thị phạm. Tuy nhiên, do đặc thù bộ môn nên trong quá trình giảng dạy, các GV đã sử dụng phương pháp thị phạm nhiều hơn thuyết trình, nhất là GV trẻ. Khi HS làm chưa đúng, GV đã chỉ ra lỗi sai nhưng lại rất ít phân tích để HS biết rõ nguyên nhân dẫn đến những sai sót để HS nhận biết được và có ý thức khắc phục. Thay vào đó, GV thị phạm nhiều lần để HS nghe và làm theo. Đối với các môn thực hành nói chung và môn Thanh nhạc nói riêng, việc sử dụng phương pháp thuyết trình trực quan để HS vừa được nghe, được quan sát GV làm mẫu là rất cần thiết. Tuy nhiên, đôi khi HS làm sai, GV cũng chỉ yêu cầu làm lại và rất ít sử dụng phương pháp thuyết trình trực quan để HS được quan sát, nghe, cảm nhận và so sánh kết quả thực hiện của GV với bản thân, từ đó nhận biết được những lỗi sai, nguyên nhân và tìm cách khắc phục.

Như phần trên đã đề cập, vocalise là một thể loại bài tập có giai điệu, phần đệm hoàn chỉnh, không có lời ca. Trong mỗi bài vocalise đều có phần đệm đã được viết sẵn, giúp cho người học hát đúng nhịp độ, tạo thêm cảm xúc khi hát. Ở các trường âm nhạc lớn của nước ta đều thực hiện theo quy định trong hai tiết học thanh nhạc thì sẽ có một tiết có sự tham gia của GV đệm piano; tuy nhiên, ở Trường ĐHHH lại chưa có quy định đó cho bộ môn Thanh nhạc. Bên cạnh đó, khả năng đệm đàn của đa số các GV còn hạn chế. Khi dạy, hầu hết các GV thanh nhạc thực hiện chưa đúng phần đệm mà tác giả đã viết sẵn. Khi dạy GV chỉ thực hiện giai điệu từng nốt trên đàn, hoặc đệm cho HS hát bằng cách bấm hòa thanh ở các đầu câu nhạc để giữ nhịp mà không đệm được piano phần tổng phổ đã được tác giả viết sẵn trong bài tập. Khi chuẩn bị thi học kỳ, HS sẽ được ghép với phần đệm của GV đệm đàn là 2 lần/kỳ. Do chưa có pianist chuyên đệm nên khi thi học kỳ, phần đệm của HS đều do các giáo viên dạy Organ hoặc piano đệm cho

học sinh thi. Do số giờ đệm còn quá ít, thời gian làm quen với HS và phần đệm không nhiều nên hầu hết GV đệm chưa đúng với phần đệm trong bài, còn tùy hứng về nhịp độ và sắc thái.

2.1.3. Phương pháp đánh giá kết quả học tập bài Vocalise

Đánh giá kết quả học tập cho người học là một hoạt động trong chuỗi các hoạt động đào tạo. Qua việc tổ chức cuộc thi giữa kỳ và cuối mỗi kỳ, GV sẽ đánh giá được sự tiến bộ cũng như những hạn chế của HS được bộc lộ qua từng nội dung trong bài thi, để từ đó GV có những điều chỉnh sao cho phù hợp với người học. Cuối mỗi học kỳ, HS phải thi hai đến ba bài, trong đó có 1 bài vocalise, 1 ca khúc VN và một bài hát nước ngoài. Mặc dù đã xây dựng tiêu chí chấm cho từng bài nhưng khi chấm, GV lại chấm gộp cả ba bài lấy một điểm duy nhất mà không có phần chấm riêng cho bài Luyện thanh.

Đối với các trường có đào tạo chuyên ngành Thanh nhạc, hầu hết mỗi kỳ đều tổ chức hai đợt thi: giữa kỳ và cuối kỳ. Kết quả của thi giữa kỳ là những rút kinh nghiệm, điều chỉnh và định hướng cho việc giảng dạy, học tập của HS trong nửa kỳ tiếp theo. Tuy nhiên, do HS còn học văn hóa phổ thông nên tổ bộ môn chưa tổ chức được kỳ thi giữa kỳ.

2.2. Đánh giá chung thực trạng giảng dạy các bài luyện thanh cho HS hệ Trung cấp Thanh nhạc, Khoa Nghệ thuật, Trường ĐHHL

2.2.1. Những mặt mạnh:

Các GV có phẩm chất đạo đức tốt, luôn chấp hành đầy đủ nghiêm túc các chủ trương, đường lối, chính sách của Đảng, pháp luật của nhà nước, nội quy, quy chế làm việc của cơ quan. Trình độ GV đạt chuẩn, yêu nghề, nhiệt tình, tâm huyết với nghề, có kinh nghiệm tốt giảng dạy. Tích cực tham gia biểu diễn phục vụ chính trị của tỉnh và các hoạt động biểu diễn khác. Thực hiện giảng dạy đúng chương trình, giáo trình, tài liệu của nhà trường. Thực hiện hồ sơ, giáo án đầy đủ theo quy định. Đánh giá công khai, minh bạch, khách quan kết quả học tập của người học.

Chất lượng đào tạo ngày dần được nâng lên. HS tham gia và đạt giải trong các cuộc thi cấp tỉnh và Quốc gia.

2.2.2. Những hạn chế cần khắc phục

Qua thực tế giảng dạy và nghiên cứu, tác giả thấy còn một số hạn chế trong giảng dạy các bài Vocalise như sau:

- Về chọn bài: Chọn bài còn chưa thực sự phù hợp với tầm cỡ âm vực giọng hát của HS, còn tham kiến thức nên đôi khi chọn bài quá sức của HS cũng

như đốt cháy giai đoạn về kỹ thuật. Điều này đã làm cho HS mới tiếp cận bộ môn gặp khó khăn nhất định trong việc tiếp thu kiến thức, tập luyện cũng như thể hiện tác phẩm.

- Về phương pháp giảng dạy: Còn ít thuyết trình. ít sử dụng PP thuyết trình trực quan nên đôi khi HS khó hiểu, khó tiếp thu kiến thức. GV bộ môn còn hạn chế trong việc đệm cho HS tập và thi. Người đệm chưa thực hiện được phần đệm của tác giả đã viết trong bài, còn tùy hứng về nhịp độ, sắc thái khiến HS mất cảm hứng, thiếu cảm xúc khi hát dẫn đến bài thi học kỳ của HS chưa được như mong muốn.

- Về phương pháp kiểm tra đánh giá kết quả người học: Còn xem nhẹ tiêu chí chấm bài nên việc đánh giá chất lượng HS học tập các bài luyện là chưa chính xác. Điều này chưa kích thích cũng như chưa thúc đẩy được tính tích cực của HS trong học tập.

3. Kết luận

Thực tiễn giảng dạy các bài luyện thanh cho HS hệ Trung cấp Thanh nhạc tại Khoa Nghệ thuật, Trường ĐHHL về cơ bản đã đáp ứng được mục tiêu và yêu cầu trong đào tạo. HS đã lĩnh hội được những kiến thức kỹ năng cần thiết và vận dụng vào hoạt động thực hành thể hiện những tác phẩm thanh nhạc. Từ những thành công nhất định đó, đã có nhiều HS tham gia, đạt giải trong các cuộc thi các cấp. Ngoài việc lên lớp, GV và HS cũng đã có nhiều đóng góp cho phong trào văn hóa quần chúng và công tác phục vụ chính trị của tỉnh, của trường cũng như có nhiều đóng góp cho sự phát triển nền âm nhạc nước nhà, góp phần nâng cao uy tín, chất lượng đào tạo của nhà trường. Tuy nhiên, do tính đặc thù rất riêng của bộ môn cũng như những đặc điểm riêng của thể loại bài tập Luyện thanh nên trong công tác giảng dạy và kiểm tra đánh giá các bài luyện thanh vẫn còn hạn chế và bất cập; cần được kịp thời khắc phục trong thời gian tới.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Nguyễn Trung Kiên (2001) *Phương pháp sư phạm Thanh nhạc*. NXBAN, Hà Nội
- [2]. Nguyễn Trung Kiên (2002) *Giáo trình thanh nhạc hệ Trung cấp 4 năm*. Nhạc viện Hà Nội. Hà Nội
- [3]. Vũ Diệu Linh (2020), *Nâng cao chất lượng giảng dạy Thanh nhạc giai đoạn đầu*, Luận văn Cao học. Hà Nội
- [4]. Nguyễn Thị Loan (2022) *Tài liệu dạy học trình độ Trung cấp, học phần Thanh nhạc 1,2. (Nội bộ)*. Quảng Ninh
- [5]. Nicola Vaccaj (2019), *Phương pháp thực hành Thanh nhạc*